

Sygn. akt III AUa 1190/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 23 lipca 2014 r.

Sąd Apelacyjny w Szczecinie - Wydział III Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Urszula Iwanowska (spr.)
Sędziowie:	SSA Zofia Rybicka - Szkibiel SSO del. Beata Góraska
Protokolant:	St. sekr. sąd. Edyta Rakowska

po rozpoznaniu w dniu 23 lipca 2014 r. w Szczecinie

sprawy A. P.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w K.

o wysokość świadczenia

na skutek apelacji ubezpieczonego

od wyroku Sądu Okręgowego w Koszalinie IV Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

z dnia 2 października 2013 r. sygn. akt IV U 2060/13

uchyla zaskarżony wyrok oraz poprzedzającą go decyzję i sprawę przekazuje Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w K. do ponownego rozpoznania.

SSO del. Beata Góraska SSA Urszula Iwanowska SSA Zofia Rybicka - Szkibiel

III A Ua 1190/13

UZASADNIENIE

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w K. decyzją z dnia 21 czerwca 2013 r. przyznał A. P. prawo do emerytury od 1 czerwca 2013 r. oraz zawiesił jej wypłatę z powodu zbiegu prawa do więcej niż jednego świadczenia, gdyż może być wypłacane tylko jedno świadczenie, wyższe lub wybrane przez ubezpieczonego. Jednocześnie organ rentowy wskazał, że wypłata emerytury podlega zawieszeniu, gdyż ubezpieczony kontynuuje zatrudnienie.

W odwołaniu od powyższej decyzji A. P. wniósł o jej zmianę poprzez uchylenie punktu dotyczącego zawieszenia wypłaty świadczenia z powodu zbiegu prawa do więcej niż jednego świadczenia i o zasądzenie kosztów postępowania według norm przepisanych. Ubezpieczony zarzucił decyzji naruszenie:

- przepisów postępowania administracyjnego tj. art. 2 i 7 Konstytucji RP oraz art. 8, 11 i 107 § 1 k.p.a. poprzez naruszenie wymogów formalnych decyzji,

- prawa materialnego - poprzez błędne zastosowanie art. 95 ust. 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (j. t. Dz. U. z 2009 r., nr 153, poz. 1227 ze zm.; powoływana dalej jako: ustawa emerytalna) i niezastosowania art. 96 ust. 1 pkt. 1 tej ustawy.

W odpowiedzi na odwołanie organ rentowy wniósł o jego oddalenie dodatkowo podnosząc, że ubezpieczony nabył prawo do renty inwalidzkiej na podstawie ustawy z dnia 10 grudnia 1993 r. o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych oraz ich rodzin (j. t. Dz. U. z 2004 r., nr 8, poz. 66 ze zm.; powoływana dalej jako: ustawa z dnia 10 grudnia 1993 r.) i w związku z powyższym w przedmiotowym stanie faktycznym zastosowanie ma przepis art. 7 tej ustawy, zgodnie z którym w razie zbiegu prawa od emerytury lub renty przewidzianych w ustawie z prawem do emerytury lub renty, przewidzianym w odrębnych przepisach wypłaca się świadczenie wyższe lub wybrane przez osobę uprawnioną, a nie przepis art. 54 ustawy z dnia 29 maja 1974 r. o zaopatrzeniu inwalidów wojennych i wojskowych (podobnie wyrok Sądu Najwyższego z dnia 8 maja 2012 r., II UK 237/11).

Wyrokiem z dnia 2 października 2013 r. Sąd Okręgowy w Koszalinie IV Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych oddalił odwołanie.

Powyższe orzeczenie Sąd Okręgowy oparł o następujące ustalenia faktyczne i rozważania prawne:

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w K. decyzją z dnia 21 czerwca 2013 r. przyznał ubezpieczonemu A. P. prawo do emerytury poczynając od 1 czerwca 2013 r. Wysokość świadczenia ustalona w decyzji wyniosła 2.213,80 zł. Organ rentowy jednocześnie wstrzymał wypłatę emerytury w następstwie zawieszenia prawa do świadczenia z tytułu zatrudnienia kontynuowanego bez uprzedniego rozwiązania stosunku pracy z pracodawcą, na rzecz którego ubezpieczony wykonywał je bezpośrednio przed dniem nabycia prawa do emerytury, ustalonym w decyzji organu rentowego.

Ubezpieczony w dniu 23 lipca 2013 r. dostarczył świadectwo pracy, z którego wynika, że stosunek pracy uległ rozwiązaniu z dniem 30 czerwca 2013 r. Decyzją z dnia 7 sierpnia 2013 r. organ rentowy przeliczył emeryturę od 1 lipca 2013 r. Wysokość świadczenia ustalona w decyzji wyniosła 2.216,73 zł. Organ rentowy zawiesił wypłatę świadczenia z powodu zbiegu prawa do więcej niż jednego świadczenia.

Ubezpieczony jest uprawniony do wojskowej renty inwalidzkiej, która jest świadczeniem korzystniejszym i jest wypłacana przez Wojskowe Biuro Emerytalne w S..

Po ustaleniu powyższego stanu faktycznego Sąd Okręgowy uznał odwołanie za nieuzasadnione.

Sąd pierwszej instancji zaznaczył, że w rozpoznawanej sprawie nie ma sporu między stronami co do tego, iż ubezpieczony A. P. nabył prawo do świadczenia rentowego na podstawie przepisów ustawy z dnia 10 grudnia 1993 r., jak również prawo do świadczenia emerytalnego na podstawie przepisów ustawy emerytalnej. Natomiast spór sprowadza się do interpretacji przepisów i ustalenia, czy ubezpieczony jest uprawniony do pobierania jednocześnie obu tych świadczeń.

Sąd Okręgowy wskazał, że z art. 95 ust. 1 ustawy emerytalnej niewątpliwie wynika - jako zasada prawa ubezpieczeniowego - prawo do pobierania jednego świadczenia (wyższego lub wybranego przez uprawnionego) w sytuacji tzw. zbiegu u jednej osoby prawa do kilku świadczeń przewidzianych w ustawie. Zasada ta jest również obowiązująca (wg ust. 2 tego przepisu „z uwzględnieniem art. 96”) w razie zbiegu prawa do emerytury lub renty określonych w ustawie z prawem do świadczeń przewidzianych w przepisach o zaopatrzeniu emerytalnym, między innymi, żołnierzy zawodowych, „z wyjątkiem przypadku, gdy emerytura wojskowa (...) 5 została obliczona według zasad określonych w art. 15a ustawy z dnia 10 grudnia 1993 r.” - bez znaczenia w okolicznościach sprawy.

Dalej sąd pierwszej instancji podniósł, że zgodnie z art. 96 ust. 1 pkt 1 ustawy emerytalnej odrębne przepisy określają prawo do pobierania świadczeń w razie zbiegu u jednej osoby prawa do emerytury z prawem do renty inwalidy wojennego i wojskowego, którego niezdolność do pracy pozostaje w związku ze służbą wojskową. Te „odrębne przepisy” – w ocenie sądu meriti niezajdujące zastosowania w okolicznościach sprawy – to w tym przypadku art. 54 ustawy z dnia 29 maja 1974 r. o zaopatrzeniu inwalidów wojennych i wojskowych oraz ich rodzin (j. t. Dz. U. z 2010 r., nr 101, poz. 648 ze zm.), który dopuszcza pobieranie przez inwalidę wojennego i wojskowego, którego niezdolność do służby wojskowej powstała w związku z tą służbą, renty powiększonej o połowę emerytury albo emerytury powiększonej o połowę renty,

Następnie Sąd Okręgowy podniósł, że w rozpoznawanej sprawie do ubezpieczonego uprawnionego do renty wojskowej z ustawy z dnia 10 grudnia 1993 r. znajdzie zastosowanie art. 7, zgodnie z którym w razie zbiegu prawa do emerytury lub renty przewidzianych w ustawie z prawem do emerytury lub renty albo do uposażenia w stanie spoczynku lub uposażenia rodzinnego przewidzianych w odrębnych przepisach wypłaca się świadczenie wyższe lub wybrane przez osobę uprawnioną, jeżeli przepisy szczególne nie stanowią inaczej. Zatem, cytowany przepis wyklucza możliwość zbiegu świadczeń wojskowych ze świadczeniami z ubezpieczeń powszechnych poza sygnalizowaną wyżej sytuacją prawną. Ubezpieczony uprawniony do renty wojskowej i pobierający to świadczenie nie może jednocześnie pobierać świadczenia z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, mimo że spełnił warunki do jego nabycia i prawo to zostało mu przyznane. Sprawy zbiegu prawa do emerytury z prawem do renty wojskowej z ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych oraz ich rodzin rozstrzyga się zgodnie z powszechnymi regułami ustawy emerytalnej i tzw. zasadą jednego świadczenia. Zasada ta, dotyczy również zbiegu prawa do emerytury lub renty określonych w ustawie z prawem do świadczeń przewidzianych w odrębnych przepisach z zakresu zabezpieczenia społecznego, niezależnie od ich ubezpieczeniowego czy też zaopatrzeniowego charakteru, z wyjątkami wskazanymi w art. 96, wyżej wskazanymi. Przy czym, sąd meriti podkreślił, że podobne stanowisko zostało wyrażone w wyroku Sądu Najwyższego z dnia 27 kwietnia 2004 r., II UK 292/03, (OSNP 2005/1/10). Nadto sąd ten zauważył, że zasada prawa do pobierania tylko jednego świadczenia z zakresu zabezpieczenia społecznego nie jest nowa i została do ustawy emerytalnej przejęta z ustawy z dnia 14 grudnia 1982 r. o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin - Dz. U. nr 40, poz. 267 ze zm. (por. jej art. 69). Tak wskazał Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 8 maja 2012 r. (II UK 237/11), a Sąd orzekający w sprawie podzielił w całości przedstawiony podgląd.

Odnosząc się do dalszych zarzutów ubezpieczonego zawartych w odwołaniu Sąd Okręgowy podniósł, że nie naruszono przepisów art. 2 i 7 Konstytucji RP, ponieważ zaskarżona decyzja znajduje oparcie w bezwzględnie obowiązujących przepisach prawa, a możliwość pobierania świadczeń emerytalnych w zbiegu z innym świadczeniem o charakterze emerytalnym albo rentowym stanowi przywilej. Ustawodawca, prowadząc określoną politykę społeczną, może ograniczyć zakres tego przywileju, kierując się interesem publicznym i nie naruszając zasad sprawiedliwości społecznej.

Jednocześnie sąd meriti wskazał, że w wyroku z dnia 16 kwietnia 2013 r., III A Ua 1599/12 (LEX nr 1314699) Sąd Apelacyjny w Gdańsku stwierdził, iż postępowanie sądowe, w tym w sprawach z zakresu prawa ubezpieczeń społecznych, skupia się na wadach wynikających z naruszenia prawa materialnego, a kwestia wad decyzji administracyjnych spowodowanych naruszeniem przepisów postępowania administracyjnego pozostaje w zasadzie poza przedmiotem tego postępowania. W postępowaniu przed sądem w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych zastosowanie znajdują przepisy Kodeksu postępowania cywilnego, a nie przepisy Kodeksu postępowania administracyjnego, w związku z czym nie ma możliwości badania w świetle przepisów tego kodeksu prawidłowości wydanej przez organ rentowy decyzji. Sąd ubezpieczeń społecznych - jako sąd powszechny - może i powinien dostrzegać jedynie takie wady formalne decyzji administracyjnej, które decyzję tę dyskwalifikują w stopniu odbierającym jej cechy aktu administracyjnego jako przedmiotu odwołania (por. uchwały Sądu Najwyższego: z dnia 21 listopada 1980 r., III CZP 43/80, OSNCP 1981/8/142; z dnia 27 listopada 1984 r., III CZP 70/84, OSNCP 1985/8/108 oraz z dnia 21 września 1984 r., III CZP 53/84, OSNCP 1985/5-6/65). Stwierdzenie takiej wady następuje jednak tylko dla celów postępowania cywilnego i ze skutkami dla tego tylko postępowania. Sąd Okręgowy podzielił stanowisko Sądu Najwyższego zawarte w postanowieniu z dnia 28 maja 2002 r., II UKN 356/01 (OSNP 2004/3/52), że postępowanie

w sprawie stwierdzenia nieważności decyzji administracyjnej jest samodzielnym postępowaniem administracyjnym ograniczającym się do ustalenia, czy decyzja dotknięta jest jedną z wad wymienionych w art. 156 § 1 pkt 1-7 k.p.a. Rozstrzygnięcie kończące to postępowanie następuje w drodze decyzji (art. 158 § 1 k.p.a.) podejmowanej przez organ administracji publicznej (art. 156 § 1 k.p.a.), toteż orzekanie w tej kwestii przez sąd powszechny byłoby naruszeniem kompetencji właściwego organu administracji publicznej.

Mając na uwadze powyższe Sąd Okręgowy stwierdził, że podniesione przez ubezpieczonego zarzuty naruszenia przez organ rentowy przepisów Kodeksu postępowania administracyjnego nie podlegają rozpoznaniu w niniejszym postępowaniu.

Z przedstawionych powyżej motywów sąd pierwszej instancji działając na podstawie art. 477¹⁴ § 1 k.p.c. oddalił odwołanie.

Z powyższym wyrokiem Sądu Okręgowego w Koszalinie w całości nie zgodził się A. P., który w wywiedzionej apelacji zarzucił mu naruszenie:

- 1) przepisów postępowania administracyjnego tj. art. 2 i 7 Konstytucji RP, art. 8, 11 i 107 § 1 k.p.a. poprzez pominięcie naruszenia przez organ rentowy wymogów przewidzianych dla elementów obligatoryjnych decyzji,
- 2) przepisów postępowania cywilnego tj. art. 464 § 1 i 2 k.p.c.,
- 3) prawa materialnego - poprzez błędne zastosowanie art. 95 ust. 2 ustawy emerytalnej.

Podnosząc powyższe apelujący wniósł o:

- zmianę zaskarżonego wyroku oraz zmianę zaskarżonej decyzji ZUS z dnia 21 czerwca

2013 r. i z dnia 7 sierpnia 2013 r. poprzez uchylenie punktu dotyczącego zawieszenie wypłaty świadczenia z powodu zbiegu prawa do więcej niż jednego świadczenia i przyznanie prawa do wypłaty 50% świadczenia emerytalnego zgodnie z art. 37 ust. 1 ustawy z dnia 16 grudnia 1972 r. o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych i ich rodzin (j. t. Dz. U. z 1983 r., nr 29, poz. 139),

ewentualnie

- uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania sądowi pierwszej instancji lub organowi rentowemu,

- zasądzenie kosztów postępowania wg norm przepisanych.

W uzasadnieniu skarżący między innymi podniósł, że prawa emerytalno-rentowe wojskowe nabył od 1 grudnia 1989 r. na mocy decyzji Wojewódzkiego Sztabu Wojskowego w P. na podstawie ustawy z dnia 16 grudnia 1972 r. o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych i ich rodzin (Dz. U. z 1983 r., nr 29 poz. 139). Zaliczony został do III grupy inwalidów bez związku ze służbą wojskową. Natomiast decyzją Przewodniczącego Centralnej Wojskowej Komisji Lekarskiej z dnia 6 lutego 2002 r. zostały uchylone dotychczasowe orzeczenia Rejonowej i Terenowej Komisji Lekarskiej w W. i skarżący został uznany za inwalidę III grupy w związku ze służbą wojskową od kwietnia 1989 r. do 5 lipca 2001 r. oraz inwalidą II grupy w związku z wypadkiem pozostającym w związku ze służbą wojskową od lipca 2001 r.

Jednocześnie ubezpieczony przyznał, że w odwołaniu nie powołał się na decyzje o przyznaniu emerytury i renty na podstawie ustawy z dnia 16 grudnia 1972 r. oraz nie dołączył tych decyzji, gdyż był przekonany, iż ZUS, a następnie sąd dysponuje tą dokumentacją z urzędu, ponieważ została ona przekazana skarżącemu przez Wojskowe Biuro Emerytalne. A. P. zarzucił także, że nie otrzymał żadnego pouczenia o obowiązku złożenia wszystkich decyzji, które zostały wydane w jego sprawie od początku przyznania renty wojskowej.

Następnie powołując treść art. 37 ust. 1 ustawy z dnia 16 grudnia 1972 r. apelujący podniósł, że przysługuje mu zwiększenie świadczenia w zależności od jego wyboru: 1) renta inwalidzka powiększona o połowę emerytury albo 2) emerytura powiększona o połowę renty inwalidzkiej. Odebranie prawa do połowy emerytury, w ocenie skarżącego, stoi w sprzeczności z art. 2 Konstytucji RP, a zwłaszcza z zasadą, która wynika z istoty demokratycznego państwa prawa, czyli z zasadą poszanowania praw nabytych. Nawet względy ekonomiczne państwa nie usprawiedliwiają ograniczania praw nabytych w demokratycznym państwie prawa.

Podsumowując apelujący wskazał, że skarżona decyzja nie zawiera ani uzasadnienia faktycznego ani prawnego, które są obligatoryjnymi składnikami takiego aktu władzy publicznej. A nadto nie zostały spełnione przesłanki wskazane w art. 107 k.p.a., które umożliwiałyby pominięcie uzasadnienia w treści decyzji. Organ rentowy w żaden sposób nie wyjaśnił, jak obliczono emeryturę oraz dlaczego jej wypłata została zawieszona. Krótkie wskazanie, że została zawieszona z powodu zbiegu prawa do więcej niż jednego świadczenia, nic ubezpieczonemu nie wyjaśnia. W ocenie skarżącego braki formalne, którą obciążona jest decyzja usprawiedliwiają jej wyeliminowanie z obrotu prawnego. Przy czym, działanie Zakładu Ubezpieczeń Społecznych narusza art. 2 oraz art. 7 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, bowiem opisane braki w decyzji naruszają zasadę zaufania obywateli do państwa wywodzoną z orzecznictwa Trybunału Konstytucyjnego oraz zasadę legalizmu.

Sąd Apelacyjny rozważył, co następuje:

Apelacja doprowadziła do uchylenia zarówno zaskarżonego wyroku Sądu Okręgowego, jak i zaskarżonej decyzji z dnia 21 czerwca 2013 r.

W niniejszej sprawie ani Zakład Ubezpieczeń Społecznych ani sąd pierwszej instancji nie dokonali ustaleń faktycznych istotnych dla rozstrzygnięcia sporu, a tym samym nie dokonali prawidłowej oceny żądania ubezpieczonego.

Lektura apelacji A. P., akt sprawy, a także akt ZUS (dołączonych do akt sprawy tutejszego Sądu o sygn. III A Ua 1191/13), prowadzi bowiem do wniosku, że organy dotychczas rozstrzygające sprawę nie dokonały żadnych ustaleń co do daty początkowej i podstawy prawnej świadczenia przyznanego przez wojskowy organ emerytalny, nie ustalono czy i na jakiej podstawie prawnej świadczenie było i jest wypłacane oraz jaki to ma skutek dla wypłaty emerytury przyznaje ubezpieczonemu decyzją Zakładu Ubezpieczeń Społecznych z dnia 21 czerwca 2013 r. Okoliczności tych również nie podnosił A. P. czyniąc to po raz pierwszy w złożonej w sprawie apelacji.

W tej sytuacji spod kontroli instancyjnej wymyka się przedmiot sporu, ponieważ sprawa wymaga dokonania powyższych ustaleń oraz ich oceny prawnej przy uwzględnieniu zarówno przepisów ustawy z dnia 16 grudnia 1972 r. o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych i ich rodzin (j. t. Dz. U. z 1983 r., nr 29, poz. 139 ze zm.), ustawy z dnia 10 grudnia 1993 r. o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych oraz ich rodzin (j. t. Dz. U. 2013, poz. 666 ze zm.), a także art. 95 i 96 ustawy emerytalnej. Podkreślić przy tym należy, że w orzecznictwie od lat ugruntowany jest pogląd (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 5 sierpnia 2011 r., III Uz 17/11, LEX nr 1422061 i orzeczenia tam przywołane), iż sąd nie działa w zastępstwie organu rentowego i choć samodzielnie oraz we własnym zakresie rozstrzyga wszelkie kwestie objęte treścią zaskarżonej decyzji, to jego rozstrzygnięcie odnosi się do tejże decyzji (art. 477 § 2, art. 477¹⁴ § 2 i art. 477^{14a} k.p.c.). Dokonywanie ustaleń w przedstawionym powyżej zakresie i ich oceny prawnej dopiero przed sądem drugiej instancji wykraczałoby poza granice zakreślone zaskarżoną decyzją, a strony pozbawiałoby prawa sądowej kontroli zapadłego orzeczenia.

Skoro, bezspornym ustaleniem jest, że zaskarżona decyzja z dnia 21 czerwca 2013 r. nie uwzględnia wszystkich istotnych dla rozstrzygnięcia wniosku A. P. w zakresie zbiegu prawa do wypłaty świadczeń emerytalno-rentowych okoliczności faktycznych oraz regulacji prawnych wskazanych aktów prawnych, Sąd Apelacyjny na podstawie art. 477^{14a} k.p.c. uchylił zaskarżony wyrok oraz poprzedzającą go decyzję i sprawę przekazał do rozpoznania Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w K. do ponownego rozpoznania.

SSO del. Beata Górka SSA Urszula Iwanowska SSA Zofia Rybicka-Szkibiel